

Täysistunto

Tiistai 11.10.2022 klo 13.59—16.44

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 201/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Ministeri Henriksson, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

14.31 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Käsiteltävänä on hallituksen esitys oikeudenkäyntikuluja riita-asioissa koskevan lainsäädännön muuttamisesta. Riita-asian oikeudenkäynti tuomioistuimessa merkitsee tällä hetkellä usein suuren taloudellisen riskin ottamista. Oikeudenkäyntikulujen määrä riita-asiaassa, joka käsitellään istunnossa käräjäoikeudessa, on nykyään keskimäärin noin 15 000 euroa per asianosainen. Kun muistetaan vielä se, että vahvan pääsäännön mukaan jutun häviäjä maksaa kaikki oikeudenkäyntikulut — siis omiensa lisäksi myös vastapuolensa oikeudenkäyntikulut — voidaan todeta, että vain harvalla on varaa hävitä riita-asia oikeudessa.

Tilanne on ongelmallinen. Se tarkoittaa, että riita-asian häviäminen voi johtaa hävinneen asianosaisen kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen. Lisäksi se herättää kysymyksen siitä, uskaltavatko ihmiset ja yritykset viedä asioitaan tuomioistuimeen. Oikeusvaltiossa kaikilla tulee kuitenkin olla todellinen mahdollisuus viedä riitansa tuomioistuimen käsittelemään silloin, kun siihen on aihetta.

Hallitus esittää nyt oikeudenkäyntikuluja koskevan sääntelyn muuttamista. Käsiteltävänä olevan esityksen mukaan tuomioistuin voisi nykyistä lievemmin edellytyksin kohtuullistaa omasta aloitteestaan määrää, jolla riita-asian hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan jutun voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja. Uudistuksen seurauksena oikeudenkäyntikulujen korvausta voitaisiin kohtuullistaa myös asianosaisten ollessa tasavertaisia. Näin oikeudenkäyntikulut voitaisiin jakaa nykyistä oikeudenmukaisemmin asianosaisten välillä, hävinneen asianosaisen asema paranisi ja oikeudenkäyntikuluriski pienentyisi.

Värderade talman! Regeringen vill förbättra tillgången till rättslig prövning genom att minska kostnadsrisken i tvistemål för enskilda personer och sammanslutningar. Nu före-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

slås att rättegångsbalken ändras så att domstolen på eget initiativ under lindrigare förutsättningar än tidigare ska kunna sänka beloppet av de rättegångskostnader som en part döms att betala. Så ska göras om det med beaktande av de omständigheter som lett till rättegången, parternas ställning och sakens betydelse bedömt som en helhet vore oskäligt att förplikta parten att ersätta motpartens rättegångskostnader. Lagändringen skulle innebära att det inte längre krävs att det är uppenbart att full ersättningsskyldighet är oskälig för att det ska vara möjligt att på tjänstens vägnar sänka det belopp för rättegångskostnader som den förlorade parten döms att betala.

Arvoisa puhemies! Uudistuksella toteutettaisiin hallitusohjelmaa, jossa on asetettu tavoitteeksi oikeusturvan saatavuus kaikille taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta ja keinona viitattu kuluriskin alentamiseen. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2023.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

14.34 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Maassamme on puhuttu hyvin kauan oikeudenkäyntikulujen korkeasta hinnasta ja summasta, ja siitä varmasti olemme yhtä mieltä, että näitä tulisi kohtuullistaa. Mutta täytyy kyllä nyt kaikella kunnioituksella sanoa, että ollaan aika lailla tässä hallituskauden loppuvaiheessa ja näyttäisi siltä, että tämä esitys on kyllä näpertelyä ja ehkä vähän tämmöinen roiskaisu, että tehdään nyt jotakin, kun niin on sovittu tehtävän.

Tässä nimittäin on se tilanne, kuten tässä ministeri äsken kuvasi, että riita-asiaa ei ole varaa hävitä, mutta tällä esityksellä valitettavasti tämä käännetään niin, että riita-asiaa ei ole varaa voittaa. Eikä nähdäkseni siinä ole kyllä minkään näköistä oikeudenmukaisuutta eikä sen lisäämistä, jos jatkossa sinun pitää varoa sitä riita-asiasi voittamistakin. Tämän esityksen mukaanhan suurin osa oikeudenkäyntikuluista siinä kohtaa, kun oikeus kohtuullistaa, tulee voittajan maksettavaksi, voittaja maksaa ne omat kustannuksensa, eikä se voi olla oikein.

Ja nyt on kyllä todettava se, että lausuntopalaute on ollut kyllä varsin tyrmäävää: Päijät-Hämeen kärjäoikeus näkee riittämättöminä toimina, Etelä-Karjalan kärjäoikeus näkee riittämättöminä toimina, korkein oikeus toteaa, että on selvästi riittämätön esitys, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Itä-Uudenmaan kärjäoikeus, Tuomariliitto, Tuomioistuinvirasto, Lakimiesliitto, Etelä-Savon kärjäoikeus ja niin edelleen.

Nyt tietysti herää kysymys, olisiko viisainta keskittää kaikki tarmo siihen, että katsottaisiin tämä oikeudenkäyntikustannusten kohtuullistaminen kokonaisuudessaan sen sijaan, että roiskaistaan jotakin tähän asiaan. Niin kuin täällä on esitetty, tämä pitäisi uudistaa kokonaisuudessaan. Tältä osin kyllä edelleen rohkenen näiden edellä mainittujen asiantuntijoiden kritiikkiin perustuen esittää harkittavaksi vielä, olisiko tämä esitys syytä vetää pois ja keskittyä siihen kokonaisempaan ja kattavampaan uudistukseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

14.37 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Esityksellä helpotetaan etenkin sellaisten asianosaisten tilannetta, jotka joutuvat taloudelliseen ahdinkoon hävittyään riita-asian oikeudenkäynnin. Lakiesityksen taustalla on riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen kallistuminen, jotka ovat kasvaneet voimakkaasti 90-luvulta lähtien. Kulujen kasvun on arvioitu nostaneen etenkin yksityishenkilöiden ja pienten yritysten kynnystä viedä asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi asiallisesti. Kallistuneet oikeudenkäyntikustannukset heikentävät kansalaisten oikeusturvaa, ja se on vakava uhka oikeusvaltion toimivuudelle. Kohtuullistamalla oikeudenkäyntikuluja vahvistamme jokaisen mahdollisuuksia saada ja hakea oikeutta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ei merkitse häviötä maksaa -periaatteesta luopumista. Jatkossakin lähtökohtana on, että riita-asian hävinneen asianosaisen tulee korvata voittaneen asianosaisen tarpeellisista toimenpiteistä johtuneet kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Voittanut osapuoli saisi siis edelleen yleensä täyden korvauksen oikeudenkäyntikuluistaan. Hävinneen asianosaisen maksettavaksi tuomittavan määrän alentaminen olisi mahdollista vain silloin, kun lopputulos muodostuisi kohtuuttomaksi laissa määritellyt seikat huomioon ottaen. Maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrää tulisi alentaa vain siinä määrin kuin se on tarpeen kohtuuttomuuden välttämiseksi. Nykyiset oikeudenkäyntiprosessit ovat karanneet käsistä niin kustannuksiltaan kuin käsittelyajoiltaan. Ei ole oikeudenmukaista, että hävinnyt osapuoli joutuu kohtuuttomiin taloudellisiin vaikeuksiin hävittyään oikeudenkäynnin. Tätä epäkohtaa lakiesitys pyrkii kohtuullistamaan.

Arvoisa puhemies! Nyt annetun lakimuutosesityksen lisäksi oikeusministeriössä selvitetään, olisiko pienemmille riita-asioille mahdollista luoda kevennetty oikeudenkäyntimenettely. Tästä on tekeillä oikeusministeriössä arviomuistio, joka valmistuu vuoden loppuun mennessä. Kevennetty menettely voisi tehdä pienten riitojen tuomioistuinkäsittelystä asianosaisille nykyistä halvemman sekä sujuvoittaa myös oikeusprosessia.

Oikeudenkäyntikulujen ohella oikeudenkäyntien kestot ovat liian usein kohtuuttoman pitkiä. Pitkiksi venyneet oikeudenkäynnit ovat oikeudenkäynnin kaikille osapuolille henkisesti raskaita ajanjaksoja, jotka voivat pahimmillaan viedä työkyvyn.

Tällä hallituskaudella oikeudenhoidon resursseja on suunnitelmallisesti lisätty, jotta oikeudenkäynnin kestoja saadaan lyhennettyä tulevaisuudessa. Ensi vuonna oikeudenhoidon resursseja vahvistetaan 12 miljoonalla eurolla. Oikeudenhoidon resurssien lisäämisen ohella tarvitsemme muita toimenpiteitä, jotka nopeuttavat oikeudenkäyntiprosesseja. Odotan suurella mielenkiinnolla oikeusministeriön arviota kevennetystä oikeudenkäyntimenettelystä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Sedan ledamot Strand, var vänlig.

14.40 Joakim Strand r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Tässä on jo hyvin tullut useassa puheenvuorossa esille, kuinka kohtuuttomaan tilanteeseen voidaan joutua yksittäisten osapuolten osalta ja mitkä riskit näihin prosesseihin aina liittyvät.

Syftet med den här propositionen är alltså att i enlighet med regeringsprogrammet förbättra tillgången till rättslig prövning i samhället genom att minska kostnadsrisken i tvistemål för enskilda personer och sammanslutningar, vilket här redan bra har beskrivits. Det inne-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

bär att domstolen på tjänstens vägnar kan och skall sänka beloppet av de rättegångskostnader som en part ska dömas att betala, om det med beaktande av de omständigheter som lett till rättegången, parternas ställning och sakens betydelse bedömt som en helhet vore oskäligt att förpliktiga parten att ersätta motpartens rättegångskostnader.

Förslaget innebär att det inte längre krävs att det är uppenbart att full ersättningsskyldighet är oskälig för att det ska vara möjligt att på tjänstens vägnar sänka det belopp för rättegångskostnader som den förlorande parten döms att betala.

Tämä on hyvinkin järkevä esitys, ja kiitos oikeusministerille siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia, tack. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

14.41 **Pia Lohikoski vas:** Arvoisa puhemies! Tehokas oikeussuoja on perusoikeus. Harva kuitenkaan uskaltaa lähteä riitaprosessiin, sillä nykytilanteessa on liian suuri riski ja yleistä, että suuret oikeudenkäyntikulut jäävät häviäjän maksettavaksi kokonaisuudessaan. Oikeudessa käytävissä riita-asioissa kysymyksessä voi olla esimerkiksi kaupan purkaminen, vahingonkorvaus tai huoneiston vuokrasopimukseen liittyvä asia. Näissä asioissa ei voi aina tietää etukäteen, kuinka riita ratkotaan. Voittajaa ei voi veikata varmuudella, ja siksi oikeuden hakeminen on pienituloiselle niin suuri riski, että moni jättää asiansa viemättä oikeuteen. Huolestuttavaa on, että selvityksen mukaan riita-asian hävinneen osapuolen maksettavaksi on pienimmillään langennut noin 4 000 euron oikeudenkäyntikulut. Nämä niin sanotut pienet kulut ovat koskeneet perheoikeudellisia ja huoneenvuokraan liittyviä asioita. Jo 4 000 euron ylimääräinen kulu on tehokas keino estää hakeutumasta riippumattomaan oikeusistuimeen selvittämään riita-asiaa. Tämä on huolestuttava tilanne. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on katsonut, että niin sanottua häviäjää maksaa -periaatetta voidaan pitää tuomioistuimeen pääsyn rajoitteena. Toki on tärkeää, etteivät turhat oikeudenkäynnit ruuhkauta tuomioistuinta, mutta tällä hetkellä myös kuluttajariitalautakunta on ruuhkautunut.

Olen aiemmin tänä vuonna nostanut asiaa esiin vuokralla asuvien oikeuksien näkökulmasta. Valtioneuvoston asuntopoliittisessa selonteossa todetaan, että vuokralaisten ja vuokranantajan välisten erimielisyyksien tuomioistuin käsittely on erittäin harvinaista. Tämä johtuu muun muassa tuomioistuin käsittelyn hitaudesta mutta myös oikeudenkäyntikuluriskistä, joka on suuri. Myöskään nykyinen kuluttajariitalautakunta ei ilmeisen resurssipulan vuoksi kykene tarjoamaan vuokralaisille tarpeeksi vahvaa tai ainakaan nopeaa oikeusturvaa. Vuokralaiselle riita-asia voi olla toimeentulon ja elämänlaadun kannalta oleellinen, esimerkiksi usean tuhannen euron vuokravakuuden pimitys eli se, että sitä ei makseta takaisin, vaikka mitään vahinkoa ei olisikaan tapahtunut, tai kohtuuttoman vuokrannousun vuoksi irtisanotuksi joutuminen — asia, joka pitäisi voida tutkia oikeudessa. Tällainen voi pilata kenen tahansa henkilökohtaisen talouden pitkäksi aikaa.

Oikeudenkäyntikulujen kohtuullistaminen riita-asioissa on tärkeä tavoite, ja nyt esitetty lakimuutos ohjaa oikeusistuinta tekemään näin useammin. Toivon mukaan tämä alentaisi kynnystä hakea oikeudesta ratkaisua riita-asioihin eikä enää johtaisi tilanteeseen, jossa henkilö pienituloisuutensa vuoksi tyytyy tilanteeseen, jossa hän on kokenut vääryyttä.

Oikeusturvan saatavuuden varmistamiseksi kaikille taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta meidän on kuitenkin jatkettava töitä. Esimerkiksi julkisen oikeus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

avun tulorajojen tarkistaminen olisi viime vuonna julkaistun selvityksen mukaan toivottavaa. Myös itse toivon uusien keinojen tehokasta toimeenpanoa, jotta oikeudenkäynti ei jää vain rikkaiden erioikeudeksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

14.45 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Aihepiiri, jota tämä asia käsittelee, on tärkeä, ja ongelma on todellinen. On oikeusvaltiossa selvä asia, että jokaisella tulisi olla mahdollisuus hankkia oikeutta tuomioistuimesta silloin, kun on tullut väärin kohdelluksi — myös-kin riita-asioissa. Mutta vaikka tämä esitys olisikin hyvää tarkoittava, niin tässä lähdetään kyllä nyt mielestäni purkamaan ongelmaa hieman väärästä päästä. Jos jutun voittanut joutuu maksamaan häviäjän oikeudenkäyntikuluja, niin silloinhan poistuu se viimeinenkin turva, että jos olet ollut oikeassa ja olet saanut oikeutta, niin voit silti joutua maksamaan. Tilanne kuulostaa suorastaan absurdilta, eli järjestelmässä olemassa olevaa ongelmaa lähdetäisiin kaatamaan tässä nyt yksilön syyksi, tai ainakin vastuulle, ja nimenomaan sen syyttömän yksilön vastuulle. Eihän tässä esityksessä ole mitään oikeutta eikä järkeä tältä pohjalta.

Ongelma on siinä, että oikeudenkäynnit kestävät liian pitkään ja ovat liian kalliita. Koska tämä on ongelma, sitä ongelmaa pitäisi lähteä purkamaan siitä päästä, miten oikeudenkäyntejä saataisiin kestämään lyhyemmän aikaa ja miten niistä saataisiin halvempia. Noin niin kuin maallikon näkökulmasta on mahdotonta ymmärtää, miten pienetkin rahalliset riidat voivat olla niin mutkikkaita käsitellä, että ne vaativat kymmenien tuntien työtä juristeilta ja tuomareilta eivätkä selviä lyhyemmässä ajassa. Näitä menettelyjä olisi varmasti tilaa keventää tällaisilla sovittelujärjestelyillä ja vastaavilla ja pohtia, mistä johtuu, että oikeudenkäynnit kestävät näin kauan.

Se, että oikeuslaitokseen laitetaan lisää resursseja, on tietenkin tärkeää, mutta se, miten niitä resursseja käytetään, on yhtä lailla tärkeää. Ovatko ne kaikki vaiheet, mitä oikeudenkäynnissä esiintyy, välttämättä tarpeellisia oikeusturvan selvittämiseen ja tapauksen ratkaisemiseen tyydyttävällä tavalla, vai voisiko niitä jollain tavalla myös keventää?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

14.47 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Tämä oikeudenkäyntikuluvastuun kohtuullistaminen viran puolesta, joka olisi mahdollista nykyistä lievemmin edellytyksin, on varmasti, niin kuin täällä moni on todennut, hyvää tarkoittava esitys. Tietysti täytyy pyrkiä luottamaan siihen, että oikeusistuimissa tehdään sitten oikeanlaisia kohtuullistamisia, koska kyllähän tosiasia on, että tänä päivänä oikeudenkäyntikulut ovat karanneet monien kansalaisten ulottumattomiin ja se on omalta osaltaan myöskin estänyt sitten ihmistä hakemasta oikeutta itsellensä. Ja niin kuin täällä on tuotu esille, myöskin näitten prosessien viivästyminen ja venyminen on omalta osaltaan ollut sitten lisäämässä näitä kuluja.

Tietysti olisi tärkeää pohtia, mitä muita tapoja olisi käydä näihin kohtuuttomiin kuluihin käsiksi, ja täällä mielestäni on tuotu ainakin pari sellaista esitystä.

Ensinnäkin tärkeää olisi saada maksuttoman oikeusavun saaminen yhä useampien ulottuville, jolloinka sitten varmasti näihin tulorajoihin tulisi puuttua muutoinkin tänä aikana. Kun ajatellaan, millä tavalla inflaatio laukkaa ja hinnat nousevat, kyllä varmasti näissäkin olisi tärkeää katsoa, mitkä ovat ne tulorajat saada maksutonta oikeusapua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

Sitten toisena kuuntelin tässä kollegan selvitystä tästä oikeusministeriön kevennetystä menettelystä, joka on ilmeisesti selvityksessä oleva asia. Tämä kuulostaa mielenkiintoiselta, ja jos tässä ministerille jää aikaa lopussa vastata, olisi tietenkin ihan hyvä kuulla, minäkätöyppisiä asioita on ajateltu ja koska ja milloin tästä ollaan saamassa esityksiä. Tämä olisi varmasti yksi tapa juurikin näissä tilanteissa helpottaa sitten tätä oikeudenkäyntikulujen nousemista tai toimia sitä vastaan nimenomaisesti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

14.49 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä on meillä lakivaliokunnalla melkoinen pätkinä purtavaksi, koska kaikki me, ihan joka ikinen varmasti täällä, olemme yhtä mieltä siitä, että oikeudenkäyntikulut ovat kasvaneet ja kynnys oikeuteen menemiseksi on kaikille osapuolille haasteellista: niin sille, joka lähtee hakemaan oikeutta, kuin sille, joka joutuu oikeudenkäynnin osapuoleksi siksi, että toinen esittää vaatimuksia. Siinä voi olla kysymys talokaupasta, vahingonkorvauksesta, vuokrasaatavista, velkomussaatavista — hyvin monenlaisista asioista, joissa faktat voivat kummallakin osapuolella olla hyvin erinäköiset.

Täällä on puhuttu siitä — esimerkiksi ministeri toi esille sen — että oikeusturvan saataavuus ja kuluriskin alentaminen on hallitusohjelman kirjaus. Se on erittäin kannatettavaa, mutta kyllä täytyy henkilökohtaisesti sanoa, että olen samaa mieltä kuin mitä aika paljon täältä oikeuslaitoksesta, Tuomioistuinvirastosta ja Lakimiesliitosta on tullut vastaukseksi, että tämä ei yhtään alenna niitä oikeudenkäyntikuluja. Hallituksen esityksessä todetaan, että ehdotus merkitsisi sitä, että voittaneen asianosaisen omat oikeudenkäyntikulut jäisivät tämänhetkistä useammassa riita-asiassa kokonaan tai osittain hänen vastattavakseen huolimatta siitä, että tuomioistuin on katsonut hänen olevan asiassa oikeassa. Elikkä joudun oikeudenkäynnin kohteeksi, joku vaikka ilmoittaa, että teit sitä tai tätä, aiheutit minulle vahingon, voitan täysin sen jutun ja voin silti joutua korvausvastuuseen.

Jos ymmärsin oikein, niin täällä lähdettiin siitä, että tuomioistuimen pitäisi alkaa miettimään pienituloisuutta. En tiedä, onko tällaista ollut aikaisemmin, että tuomioistuin miettii vastapuolen pienituloisuutta ja sitten ihan kuin lähdetään siitä, että se vastaaja, oikeudenkäynnin toinen osapuoli, olisi aina joku rikas, vaikka hänhän voi olla aivan yhtä vähvarainen. En oikein nyt ymmärrä, miten tämä vastaa siihen ongelmaan.

Minä en tiedä, kuinka hyvin nyt tässä on ministeri tutustunut tähän lausuntopalautteeseen, mutta täältä tulee erittäin, erittäin vahvaa viestiä siitä kokonaisuudistuksen tarpeesta. Ja jos minä saisin päättää... Tämä näyttää vähän sellaiselta esitykseltä, että tässä on haluttu jotenkin, niin kuin edustaja Rantanen toi esille, yrittää miettiä, mitä voitaisiin tehdä, mutta tämä kevennetty menettely, josta täällä puhuttiin — en tiedä, mitä sillä haetaan — voisi olla yksi ratkaisu, ja edustaja Mäkelä toi erilaisia työkaluja esille sinne prosessin sisälle, sovittelua ja muuta.

Jotenkin ei ainakaan minun oikeustajuuni sovi se, että oikeassa oleva maksaa toisen oikeudenkäyntikuluja, kun ne eivät pienene yhtään. Täällä oli joitakin puheenvuoroja, joissa puhuttiin siitä, että ei uskalla mennä oikeuteen, kun ei tiedä kuluista, ja sitten siitä, että oikeudenkäyntikulujen pitää laskea — mutta kun se kululasku ei tällä laske yhtään.

Minä en tiedä sitten, kun täällä sivulla 13 puhuttiin vielä siitä, että pykälä mahdollistaisi jatkossa kuluvastuun kohtuullistamisen myös silloin, kun hävinnyt asianosainen on myöntänyt vastapuolen oikeudenkäyntikulut määrältään oikeaksi. Yleensä se edellyttää täm-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

möisissä kohtuullistamistilanteessakin, että pitäisi jollain lailla paljoksua niitä oikeudenkäyntikuluja. Minä en tiedä, mitä tällä haetaan.

Mutta meillä on kyllä haasteellinen kuuleminen siellä edessä, ja tässä vaiheessa kyllä hyvin vahvasti näyttää siltä, että tähän ongelmaan elikkä valtavii oikeudenkäyntikuluihin tällä ei kyllä oikein isketä, eli tämä menee hippasen ohi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen, olkaa hyvä.

14.53 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Vaikka tässä nyt on hieman todettu, että tämä ei täytä ihan kaikkia odotuksia, on se hyvä aina lähteä jostain liikkeelle. Kyllä näen, että tässäkin muodossa tämä esitys jotain tarvetta nyt täyttää, eli en ihan niin hirveästi tässä nyt ministeriä tai ministeriötä moittisi.

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että täysimääräisen oikeudenkäyntikuluvastuun kohtuullistaminen viran puolesta olisi mahdollista nykyistä lievemmin edellytyksin. Meillä on paljon väkivaltatilanteita, perheväkivaltatilanteita, joissa ei uskalleta hakea oikeutta, kun pelätään näitä mahdollisia kuluja. Samoin on raiskaustilanteita tai huostaanottotilanteita, joissa ei uskalleta hakea oikeutta, koska kulut ovat niin suuret. Viime päivinä lehdetkin ovat näistä jonkun verran kirjoittaneet.

Ehdotuksen mukaan tuomioistuimen tulisi alentaa asianosaisen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrää viran puolesta, jos asianosaisen velvoittaminen korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut olisi, huomioon ottaen oikeudenkäyntiin johtaneet seikat, asianosaisten asema ja asian merkitys, kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta. Hävinneen asianosaisen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrän alentaminen viran puolesta ei enää edellyttäisi täysimääräisen korvausvelvollisuuden kohtuuttomuuden olevan ilmeistä.

Kyllä nämä ovat selkeitä parannuksia, vaikka olen myös sen kokonaisuudistuksen kannalla. Mutta tässä harkintavaltaa selkeästi laajennetaan, annetaan sille perusteet, ja pidän tätä kyllä ihan hyvänä suuntana. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja ministeri Henriksson, kolme minuuttia.

14.55 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta. — Tämä esitys on kyllä tarpeellinen ja tätä tarvitaan. Se antaa tuomioistuimelle paremmat työkalut kuin tänä päivänä, jos tilanne on kohtuuton. Siis tästä nyt poistuu tämä ”ilmeisen kohtuuton”, ja riittää, että tilanne olisi kohtuuton. Se antaa tuomioistuimelle harkintavallan siinä, miten tuomioistuin sen sitten ratkaisee.

Mutta yhdyn siihen, että tarvitaan myös lisätoimenpiteitä, ja juuri sen takia oikeusministeriössä tehdään tällä hetkellä alustavaa selvitystä pienemmille riita-asioille tarkoitettusta yksinkertaisesta oikeudenkäynnistä. Tämä on toimenpide, josta itse toivon, että sitä seuraavalla hallituskaudella lähdetään viemään maaliin, olkootpa siellä mitkä puolueet tahansa. Tämmöinen kevennetty oikeudenkäyntimuoto voisi pienemmissä riita-asioissa tulla kysymykseen, ja se voisi olla myös tavanomaista oikeudenkäyntiä edullisempi ja yksinkertaisempi tapa ratkaista riita tuomioistuimessa. Tässä kohteen arvo olisi pienekkö, muutama tuhat euroa. Tällainen menettely löytyy myös muualla Euroopassa. Tämä VN TEAS -selvi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

tys, mikä tässä nyt tehdään, on erinomaisen tärkeä asia. Valitettavasti me ei ehditä saada tätä valmiiksi tällä hallituskaudella, mutta se työ on laitettu alkuun ja se on aloitettu, ja tähän on syytä sitten ensi hallituskaudella palata.

Sitten vielä tästä VN TEAS -selvityksestä koskien pääsyä oikeusapuun ja oikeusapurejoja: Tässäkin olette oikeassa siinä, että näitä pitäisi korottaa, mutta se on toimenpide, joka maksaa. Mutta sekin on asia, johonka meidän on syytä palata. On ilmeistä, että jotta pienituloisimmat ja myös ne henkilöt, jotka ansaitsevat vähän pienempiä palkkoja kuin muut, pääsisivät oikeuksiinsa, myös näitä tuloeroja on tarkasteltava tulevaisuudessa.

Sitten on yksi asia, mitä itse toivoisin, että myös meidän vakuutusyhtiöt miettivätkin oikeusturvavakuutuksen määrää. Mutta se on puhtaasti sitten yksityisen sektorin asia, ja siitä ei tässä talossa pystytäkään säätämään, niin että yksityisten vakuutusyhtiöiden olisi toimittava tietyllä tavalla, mutta toivottavaa olisi, että vakuutusyhtiöt myös tässä kantaisivat vähän enemmän vastuuta ja näkisivät, että tämänkin osalta olisi tie ratkaisuun.

Kaiken kaikkiaan tämä esitys kyllä parantaa tilannetta verrattuna siihen, mikä se tänä päivänä on, ja sen takia tämä esitys on tarpeellinen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.